

Μάθημα: Νέα Ελληνική Λογοτεχνία

Τάξη: Α΄

Ενότητα: «Τα φύλα στη Λογοτεχνία»

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ ΑΡΓΥΡΗΣ (1849-1923)

Φυλλάδες του Γεροδήμου (απόσπασμα)

[...]Γεννήθηκα στο σπίτι της Μάννας Μου, σε νησί της Τουρκίας. Είταν αυγή, πρώτο λάλημα πετεινού. Το δικό μου είταν το δεύτερο λάλημα την αυγή εκείνη. Άκουσα πως σα με φάσκιασε και με κρατούσε στα χέρια της η μαμμή, έβλεπα το λυχνάρι, και στήλωνα τα μάτια μου κατά το φως. Αυτό δε μου φαίνεται και παράξενο. Το παράξενο είναι που σα μεγαλώσουμε δεν έχουμε τόση γνώση. Χρόνια και χρόνια μπορεί να μένη λαός στο σκοτάδι, και σπίθα να δη, σφαλνά τα μάτια του. Κι αλλοί¹ στον που τίναξε τη σπίθα στη μέση!

Ο πατέρας μου συχωρέθηκε πριν να γεννηθώ... Είμουνα λοιπόν της μάννας μου γιός, και μ' εκείνην αρχίζω αυτά τα πρώτα μου χρόνια.

Και τ' αρχίζω με λίγα λόγια. Σκοπός μου, καθώς είπα, είναι να γνωριστώ με την αφεντιά σου, αγνώριστε πατριώτη και κληρονόμε μου. Να ξέρης ποιος είναι που σου αφίνει αυτή την παράξενη σερμαγιά². Α³ σου πω πως είμαι ο Γεροδήμος, τίποτις δε θα καταλάβης. Α σου πω πως είμαι λιγνός, μαυριδερός, άσκημος, και λίγο κουτσός, τότες ίσως με ξανατυλίξης και στο μαντίλι, και Θεός πια το ξέρει πότε θα διαβαστούν αυτές οι φυλλάδες! Ίσως όταν χίλια χρόνια και δω γυρεύουνε χερόγραφα ν' αποδείξουν πως και προ χίλια χρόνια βρισκότανε Ρωμιοί που πασκίζανε να γράφουν τη γλώσσα τους.

Εκείνο που ίσως πρέπει να ξέρης είναι τι λογής γυναίκα είταν η μάννα μου, και με τι λογής μάτια μ' έμαθε να βλέπω τον κόσμο.

Πρώτη φορά που φύλαξα την εικόνα της μάννας στο νου μου μέσα, είτανε σα μ' ένιβε μια Κεριακή πρωί και με συγύριζε να με πάη στην Εκκλησιά. Πρέπει να είμουν ως τεσσάρω χρονώ. Πώς πέρασαν αυτά τα τέσσερα χρόνια, από την ώρα που πρωτοάνοιξα τα μάτια μου, ως την Κεριακή εκείνη που μ' ένιψε η μάννα μου στις αυλής τη βρυσούλα, είναι άγραφη ιστορία. Στο νου μου δε γράφηκε. Τι να τη λέγω; Δανεισμένα λόγια θα λέγω. Το πολύ να πω πως δεν υπόφερε το σπίτι μας από μεγάλο κακό, δεν ήρθε κανένας σεισμός να το πλακώσει, κανένας δανειστής να βουλώσει τις πόρτες του, δεν ήρθε πια κι ο χάρος να το ρημάξη. Τι θέλαμε άλλο; Τώρα που είτανε χήρα, τύλιξε η δύστυχη η μάννα μου το κεφάλι της με τη μαύρη τη μαγουλίκα⁴, δούλευε στον αργαλειό, κ' έτσι ζούσαμε. Η αδερφή μου η Αννούλα, έξη χρόνια μεγαλύτερή μου, κοίταζε τις μικροδουλειές του σπιτιού, μού έκανε και την παραμάννα. Βλέπεις τώρα πως είχα κι

¹ αλλοίμονο

² σερμαγιά και σερμαγιά : χρηματικό ή άλλο απόθεμα εμπορίου.

³ αν

⁴ μαντήλι του κεφαλιού που το τύλιγαν και γύρω από τα μάγουλα

αδερφή. Τη ζωγραφιά της θα τηνε δης κατόπι. Τη φυλάγω σε ξεχωριστή γωνιά της καρδιάς μου, με καντηλάκι αναμμένο μπροστά της, που δε σβύνει ποτές.

Πήγαμε λοιπόν στην εκκλησιά εκείνη την Κεριακή. Εκεί, μέσα στο γυναικίτη, μπροστά στο καφάσι⁵, καθώς που έκανε το σταυρό της, εκεί ανασήκωσα το πρόσωπό μου και την καλοείδα πρώτη φορά τη μάννα μου, με μάτια που αφήνουν εικόνες μέσα στο νου. Είτανε μαύρα ντυμένη. Τα μάγουλά της κατάχλωμα. Από τη χαμηλωμένη ματιά της έσταζε τέτοια λύπη, που κοίταζες τα χείλη να δης τι τρέμει, και κει έβρισκες την πίκρα ζωγραφισμένη. Αυτά όλα τα μάζευα τότες και τάκρυβα στην καρδιά μου, να τ' ανιστορώ και να τα νοιώθω τώρα που μήτε κείνη πηγαίνει πια στην εκκλησιά, μήτε γω έχω τη δύναμη που μαζεύει λουλούδια της νιότης για την ερημιά που τη λένε γεράματα. Αν είσαι και συ εξηντάρης, αγνώριστε πατριώτη, πες μου, αν μπορής, πως δε βγάζεις και συ τέτοιες εικόνες από το θυμητικό σου, όταν καθίζης στον ίσκιο των χρόνων σου αδυνατισμένος κι αποσταμένος⁶, να ξεκουραστής και να δυναμώσης. Πες μου α δε βρίσκης παρηγοριά στα γλυκά τους τα χρώματα, μα ας είσαι και φονιάς, κι αβοκάτος⁷, και — δάσκαλος! Πες μου α δε φωνάζη τότες κρυφή φωνή μέσα σου «Μάννα μου», κι ας έμαθες να κλίνης το «μήτηρ», με το δυϊκό του μαζί!

Τι παράξενο όμως, τίποτις άλλο να μη θυμούμαι σ' εκείνη τη λειτουργία! Μήτε τον παπά, μήτε τους ψαλτάδες, μήτε πολυελαίους, μήτε μανάλια! Τίποτις άλλο, παρά τη μάννα μονάχα!

Τη μαυροφόρα τη μάννα, και σύννεφα ολοτρόγυρα! Ξεχάστηκαν όλα τάλλα, για την καλή σου την τύχη . . . Όσες μαννάδες μπορούνε να φανταστούν τι σημάδια μας αφήνουν τα λόγια και τα καμώματά τους, τι φυλαχτήρια καταθέτουνε στην καρδιά μας, έπρεπε κι από βασιλίσσες να γίνονται πιο περήφανες. Να ξέρουνε μόνο πως σαν αναπαύονται στο μνήμα θα σπαρταράη ζωντανή μια τους πράξη, ένα τους χάδεμα στο νου του παιδιού τους, — τι άλλο θέλουν! Ποιος μεγάλος του κόσμου τεχνίτης αφήνει τέτοια σημάδια αθάνατα! Ποιος ποιητής, ή φιλόσοφος, ή και — δάσκαλος!

.....

Εφημερίδα *Νουμάς* (12/7/1909)

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

α

α.1. Σκοπός μου, καθώς είπα, είναι να γνωριστώ με την αφεντειά σου, αγνώριστε πατριώτη και κληρονόμε μου. Να ξέρης ποιος είναι που σου αφήνει αυτή την παράξενη σερμαγιά. Α σου πω πως είμαι ο Γεροδήμος, τίποτις δε θα καταλάβης.: Να αναφέρετε το όνομα του αφηγητή, στοιχεία για το πρόσωπο στο οποίο απευθύνεται η αφήγηση και το σκοπό της αφήγησης, όπως φαίνεται από το απόσπασμα. **(15 μονάδες)**

α.2. Να περιγράψετε την οικογένεια του αφηγητή. **(10 μονάδες)**

ΣΥΝΟΛΟ:25 ΜΟΝΑΔΕΣ

⁵ ξύλινο δικτυωτό πλέγμα που το τοποθετούσαν στα παράθυρα των μουσουλμανικών σπιτιών ή στους γυναικωνίτες των χριστιανικών εκκλησιών για να προφυλάξουν τις γυναίκες από τα βλέμματα των ανδρών.

⁶ κουρασμένος

⁷ δικηγόρος

β

β.1. Να περιγράψετε με δικά σας λόγια την εικόνα της μητέρας του αφηγητή, όπως αυτός την έβλεπε μέσα στην εκκλησία. **(10 μονάδες)**

β.2. Να επισημάνετε το λόγο για τον οποίο οι μανάδες πρέπει να αισθάνονται πιο περήφανες και από βασίλισσες, όπως υποστηρίζει ο αφηγητής στην τελευταία παράγραφο. **(5 μονάδες)** Να σχολιάσετε αυτή την άποψη. **(10 μονάδες)**

ΣΥΝΟΛΟ:25 ΜΟΝΑΔΕΣ